

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 107/2023
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄
Συνεδρίαση της 23ης Οκτωβρίου 2023**

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Στυλιανή Χαριτάκη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Αφροδίτη Κουτούκη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ, Σταύρος Σπυρόπουλος, Διονύσιος Χειμώνας, Ευτυχία Κασομένου, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Αντώνιος Αντωνίου, Ελένη Λευθεριώτου, Εμμανουέλα Πανοπούλου, Ουρανία Πατσοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Ουρανία Δ. Μενδρινού, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθ. πρωτ. Α.Π.:38192ΕΞ 2023/09.03.2023 Υπουργείου Οικονομικών (ήδη Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών / Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών / Διεύθυνση Εποπτευομένων Φορέων / Τμήμα Γ΄ Κρατικών Ενισχύσεων.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται εάν :

1) η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία « Μ..... Σ..... ΑΕ», έχει εύλογο ενδιαφέρον ή έννομο συμφέρον να λάβει γνώση, δια του εκπροσώπου της δικηγόρου, του με Α.Π. 90720 ΕΙ 2022/28.06.2022 εγγράφου της Υπηρεσιακής Γραμματέως του Υπουργείου Οικονομικών, που περιλαμβάνει τον κατάλογο των υπόχρεων επιχειρήσεων προς ανάκτηση με βάση την απόφαση της ΕΕ C(2019)

7094, είτε στο σύνολό του, είτε εν μέρει ως προς τις εταιρείες για τις οποίες ζητούνται στοιχεία, σύμφωνα με το Π.Δ. 28/2015;

2) Σε θετική περίπτωση, ποια νομιμοποιητικά και λοιπά αποδεικτικά έγγραφα πρέπει να προσκομίσει ο αιτών δικηγόρος;

3) Δεδομένου ότι το έγγραφο που ζητά ο αιτών και ο κατάλογος των υπόχρεων επιστροφής προς ανάκτηση, στον οποίο ζητείται πρόσβαση, περιέχουν προσδιοριστικά στοιχεία των οφειλετριών επιχειρήσεων, όπως το ΑΦΜ, καθώς και οικονομικά στοιχεία οφειλών εκάστης επιχείρησης, για σύνολο περίπου 3.000 επιχειρήσεων, υπάρχει κώλυμα κοινοποίησης των εν λόγω στοιχείων σε τρίτο λόγω της κείμενης νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων (ιδίως σε επίπεδο ατομικών επιχειρήσεων) ή λόγω άλλων ειδικότερων διατάξεων λ.χ. περί απορρήτου;

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α΄) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Από το έγγραφο του ερωτήματος και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, προκύπτουν τα ακόλουθα :

1.Στις 22 Ιουλίου 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έλαβε καταγγελία σχετικά με εικαζόμενη ενίσχυση που χορηγήθηκε από το Ελληνικό Δημόσιο στην εταιρεία με την επωνυμία «Σ..... Ε.....ΑΕ»και στις θυγατρικές της,οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της μεταποίησης γεωργικών προϊόντων. Μετά από έρευνα της υπόθεσης, εκδόθηκε η απόφαση ανάκτησης της ΕΕ με τίτλο «*ΑΠΟΦΑΣΗ (ΕΕ) 2020/394 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 7ης Οκτωβρίου 2019*» σχετικά με τα μέτρα SA.39119 (2016/C) (πρώην 2015/NN) (πρώην 2014/CP) που εφάρμοσε η Ελληνική Δημοκρατία με τη μορφή επιδοτήσεων επιτοκίου και εγγυήσεων που συνδέονται με τις πυρκαγιές του 2007 μόνο για τον γεωργικό τομέα (που κοινοποιήθηκε υπό τον αριθμό C(2019)7094).Την ανωτέρω απόφαση της Επιτροπής προσέβαλε, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελληνική Δημοκρατία με την από 12.12.2019 προσφυγή της(υπόθεσηΤ-850/2019) επί της οποίας εκδόθηκε η απορριπτική απόφαση της 19^{ης} Οκτωβρίου 2022. Κατά της οριστικής αυτής απόφασης η Ελληνική

Δημοκρατία άσκησε την από 27.12.2022 αίτηση αναίρεσης επί της οποίας δεν έχει εκδοθεί απόφαση. Επίσης, η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Σ.....Ε..... ΑΕ» άσκησε, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης την από 29.05.2020 προσφυγή της (υπόθεση T-347/2020) κατά της ανωτέρω απόφασης ανάκτησης στο πλαίσιο της οποίας άσκησε παρέμβαση υπέρ της Επιτροπής η εταιρεία με την επωνυμία ««Μ..... Σ..... ΑΕ».Επί της ως άνω προσφυγής εκδόθηκε η απορριπτική απόφαση της 19^{ης} Οκτωβρίου 2022.

2. Στο πλαίσιο υλοποίησης της ως άνω απόφασης, με το με Α.Π. 90720 ΕΙ 2022/28.06.2022 έγγραφο της Υπηρεσιακής Γραμματέως του Υπουργείου Οικονομικών εγκρίθηκε ο κατάλογος υπόχρεων επιχειρήσεων και ποσών προς ανάκτηση, ο οποίος προέκυψε από στοιχεία που απεστάλησαν από τις τράπεζες. Ο κατάλογος αυτός που προσαρτάται στο εν λόγω έγγραφο περιλαμβάνει το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία, το ΑΦΜ καθώς και το ποσό ανάκτησης για συνολικά περίπου 3.000 επιχειρήσεις. Ο εν λόγω κατάλογος υπόχρεων επιχειρήσεων μνημονεύεται στο άρθρο 1 της Α.Π.: 91274 ΕΞ 2022/29.06.2022 Υπουργικής Απόφασης με τίτλο «*Εκκαθάριση οφειλών δυνάμει της Απόφασης (ΕΕ) 2020/394 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 7ης Οκτωβρίου 2019*» (Β' 3353), με την οποία τα οφειλόμενα ποσά προς το Ελληνικό Δημόσιο καθίστανται βέβαια και εκκαθαρίζονται, ως προς το ύψος και την αιτία τους.

3. Στη συνέχεια, με την με αριθ. 91530ΕΞ2022/29.06.2022 κοινή απόφαση του Υπουργού και του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών (Β'3356) αποφασίστηκε ότι: «*1. Τα ποσά ενισχύσεων που χορηγούνται σε επιχειρήσεις δυνάμει της υπό στοιχεία 91526ΕΞ2022/29-06-2022 κοινής υπουργικής απόφασης του σημείου 11 του προοιμίου συμψηφίζονται με τις βέβαιες και εκκαθαρισμένες οφειλές τους όπως αυτές έχουν καθοριστεί στην υπό στοιχεία 91274ΕΞ2022/29-06-2022(Β'3353) Απόφαση του Υπουργού Οικονομικών περί εκκαθάρισης οφειλών*». Η με αριθ. 91526ΕΞ2022/29.06.2022 κοινή απόφαση του Υπουργού και του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών (Β'3356) αφορά τη χορήγηση ενισχύσεων σε επιχειρήσεις που επλήγησαν από την πανδημία σε όλη την επικράτεια, στο πλαίσιο της ανακοίνωσης C(2020)1863 FINAL/19.03.2020.

4. Η Κεντρική Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων (ΚΕΜΚΕ) του Υπουργείου Οικονομικών στο με αριθ.Α.Π.79989 ΕΞ 23.05.2023 έγγραφο της αναφέρει ότι: «....., για όσες επιχειρήσεις είχαν απαιτήσεις από το Ελληνικό Δημόσιο πραγματοποιήθηκε συμψηφισμός των οφειλών τους λόγω της ανάκτησης με απαιτήσεις τους από το Δημόσιο και μέχρι το ύψος τους. Για όλες τις ανωτέρω ενέργειες των ελληνικών αρχών έχει ενημερωθεί αναλυτικά το αρμόδιο για τις ανακτήσεις Τμήμα της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της ΕΕ (DG-COMP) και η Υπηρεσία μας αναμένει τυχόν σχόλια και παρατηρήσεις τους, δεδομένου ότι η DG-COMP είναι η μόνη μονάδα αρμόδια να αποφανθεί για την ορθότητα ή μη της ακολουθούμενης διαδικασίας υλοποίησης των αποφάσεων ανάκτησης.....».

5. Κατόπιν των ανωτέρω, ο δικηγόρος Σ.Π, ως εκπρόσωπος της εταιρείας με την επωνυμία «Μ..... Σ..... Α.Ε.», με το από 17.10.2022 μήνυμα ηλεκτρονικής αλληλογραφίας προς την Υπηρεσιακή Γραμματέα του Υπουργείου Οικονομικών, ζήτησε να του κοινοποιηθεί το με Α.Π. 90720 ΕΙ 2022/28.06.2022 έγγραφο της Υπηρεσιακής Γραμματέως. Ακολούθως, ο ως άνω δικηγόρος, με το από 19.10.2022 μήνυμα ηλεκτρονικής αλληλογραφίας προς την Γραμματεία της Υπηρεσιακής Γραμματέως, παρείχε διευκρινίσεις σχετικά με το αίτημά του αναφέροντας ότι: «Διευκρινίζω ότι το αίτημά μου αφορά στη "Σόγια Ελλάς ΑΕ", κατά της οποίας είχε ασκηθεί καταγγελία για παράνομη κρατική ενίσχυση, επί της οποίας εκδόθηκε η επιβεβαιωτική απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επιβάλλοντας την ανάκτηση. Η "Σ.... Ε..... ΑΕ" προσέφυγε στο Γενικό Δικαστήριο κατά της απόφασης αυτής. Παρενέβην, ως εκπρόσωπος της "Μ.... Σ.... ΑΕ". Μόλις σήμερα δημοσιεύτηκε η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου Τ-347/20 που απορρίπτει την αίτηση της "Σ.... Ε..... ΑΕ". Την επισυνάπτω για ενημέρωσή σας. Συνεπώς, το αίτημά μου δικαιολογείται από προφανές έννομο συμφέρον να γνωρίσω με ποια ακριβώς μέθοδο εφαρμόσθηκε η απόφαση περί ανάκτησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην περίπτωση της "Σ..... Ε..... ΑΕ"». Ο αιτών απέστειλε, ακόμα, τα από 07.12.2022 και 06.01.2023, ηλεκτρονικά μηνύματα εμμένοντας στο αίτημά του.

6. Στην συνέχεια, η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Μ..... Σ..... Α.Ε.» άσκησε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικράτειας κατά του Υπουργού

Οικονομικών την από 09.01.2023 αίτηση, την οποία υπογράφει ο αιτών δικηγόρος, με την οποία ζητά να ακυρωθεί η σιωπηρή απόρριψη του από 17.10.2022 αιτήματος της εταιρείας, όπως αυτό συμπληρώθηκε στις 19.10.2022, για πρόσβαση στο υπό στοιχεία 90720 ΕΙ 2022/28.06.2022 έγγραφο της Υπηρεσιακής Γραμματέως του Υπουργείου Οικονομικών. Επίσης, η ως άνω εταιρία κατέθεσε αίτηση ακύρωσης και κατά της Α.Π. 91274 ΕΞ 2022/29.06.2022 απόφασης του Υπουργού Οικονομικών. Οι ως άνω αιτήσεις ακύρωσης προσδιορίστηκαν να συζητηθούν ενώπιον του Δ' Τμήματος του ΣΤΕ αρχικά στις 28.03.2023 και μετά από αναβολή στις 05.12.2023. Εν όψει των ανωτέρω υποβλήθηκε το παρόν ερώτημα που υπογράφεται από τον Υπουργό (ήδη) Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

Νομικό πλαίσιο.

Διατάξεις Ενωσιακού Δικαίου

7. Στα σημείο 2 του Προοιμίου και στα άρθρα 1 και 30 του Κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2015, «περί λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή του άρθρου 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης»(L-248) ορίζονται τα εξής:

«Υπό την επιφύλαξη των ειδικών διαδικαστικών κανόνων οι οποίοι καθορίζονται με κανονισμούς σε ορισμένους τομείς, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να εφαρμοσθεί για τις ενισχύσεις σε όλους τους τομείς. Για τους σκοπούς της εφαρμογής των άρθρων 93 και 107 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), η Επιτροπή έχει ειδική αρμοδιότητα βάσει του άρθρου 108 της ΣΛΕΕ να αποφασίζει κατά πόσον μια κρατική ενίσχυση συμβιβάζεται με την εσωτερική αγορά κατά την εξέταση της υφιστάμενης ενίσχυσης, κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με νέα ή τροποποιηθείσα ενίσχυση και κατά τη λήψη μέτρων όσον αφορά τη μη συμμόρφωση με τις αποφάσεις της ή με την απαίτηση κοινοποίησης».

«Άρθρο 1

Ορισμοί

Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως: α...β..γ...δ..ε...ζ.....

η) «ενδιαφερόμενο μέρος»: κάθε κράτος μέλος και κάθε πρόσωπο, επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων των οποίων τα συμφέροντα μπορεί να θιγούν από τη χορήγηση μιας ενίσχυσης, και ιδίως ο δικαιούχος της ενίσχυσης, οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και οι επαγγελματικές ενώσεις».

«Άρθρο 30

Επαγγελματικό απόρρητο

Η Επιτροπή και τα κράτη-μέλη, καθώς και οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό τους, περιλαμβανομένων των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων που έχει διορίσει η Επιτροπή, υποχρεούνται να μην αποκαλύπτουν πληροφορίες, οι οποίες καλύπτονται από την υποχρέωση τήρησης του επαγγελματικού απορρήτου και οι οποίες έχουν περιέλθει σε αυτούς στο πλαίσιο της εφαρμογής του παρόντος κανονισμού.»

8. Στο άρθρο 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ» (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (L- 119) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 1

Αντικείμενο και στόχοι

1. Ο παρών κανονισμός θεσπίζει κανόνες που αφορούν την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και κανόνες που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

2. Ο παρών κανονισμός προστατεύει θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες των φυσικών προσώπων και ειδικότερα το δικαίωμά τους στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

Διατάξεις Εθνικού Δικαίου

9. Στα άρθρα 5Α παρ1, και 10 παρ.1 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 5Α

1.Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων.2....»

«Άρθρο 10

1. Καθένας ή πολλοί μαζί έχουν το δικαίωμα, τηρώντας τους νόμους του Κράτους, να αναφέρονται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα κατά τις κείμενες διατάξεις και να απαντούν αιτιολογημένα σε εκείνον, που υπέβαλε την αναφορά, σύμφωνα με το νόμο.2...

3. Η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παράδοσης άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και έννομων συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει».

10. Στα άρθρα 3 παρ.1,και 18 παρ.1 του ν. 2690/1999 «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις», όπως ισχύει σήμερα (Α'45) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 3

Αιτήσεις προς τη Διοίκηση

1.Αίτηση του ενδιαφερομένου, για την έκδοση διοικητικής πράξης, απαιτείται όταν το προβλέπουν οι σχετικές διατάξεις».

«Άρθρο 18

1.Η ατομική διοικητική πράξη τελειούται με τη υπογραφή και τη χρονολόγησή της ή τη δημοσίευσή της αν είναι δημοσιευτέα».

11.Στα άρθρα 1,3,29,34,36,38 και 166 του ν.4194/2013«Κώδικας Δικηγόρων» (Α' 208) ορίζονται, πλην άλλων,τα εξής:

«Άρθρο 1

Η φύση της δικηγορίας

1.Ο δικηγόρος είναι δημόσιος λειτουργός. Το λειτούργημα του αποτελεί θεμέλιο του κράτους δικαίου.

2. Περιεχόμενο του λειτουργήματος είναι η εκπροσώπηση και υπεράσπιση του εντολέα του σε κάθε δικαστήριο, αρχή ή υπηρεσία ή εξωδικαστικό θεσμό, η παροχή νομικών συμβουλών και γνωμοδοτήσεων, όπως επίσης και η συμμετοχή του σε θεσμοθετημένα όργανα ελληνικά ή διεθνή».

«Άρθρο 3

Το επάγγελμα του δικηγόρου

1.Ο δικηγόρος ασκεί ελεύθερο επάγγελμα στο οποίο προέχει το στοιχείο της εμπιστοσύνης του εντολέα του προς αυτόν.»

«Άρθρο 29

Ταυτότητα δικηγόρου

1. Κάθε δικηγορικός σύλλογος, μία φορά το χρόνο, εφοδιάζει τον δικηγόρο, που είναι μέλος του, με ειδική ταυτότητα, που φέρει και την φωτογραφία του, καθώς και την υπογραφή και τη σφραγίδα του Προέδρου του Δικηγορικού Συλλόγου. Στην ταυτότητα, αναγράφονται το όνομα, επώνυμο και πατρώνυμο του δικηγόρου και ο αριθμός μητρώου του.2....

3. Όλες οι δικαστικές και άλλες αρχές οφείλουν να δέχονται και να διευκολύνουν κάθε δικηγόρο κατά την άσκηση του λειτουργήματος του, με την επίδειξη της δικηγορικής του ταυτότητας».

«Άρθρο 34

Υποχρέωση σεβασμού και τιμής στο λειτούργημα του δικηγόρου

1.Ο δικηγόρος κατά την άσκηση των καθηκόντων του δικαιούται να απολαμβάνει του σεβασμού και της τιμής που οφείλεται στο λειτούργημα του από τους δικαστικούς λειτουργούς και από κάθε άλλο πρόσωπο που ενεργεί στο πλαίσιο της Δημόσιας Διοίκησης.

2.Η είσοδος στα Υπουργεία και στα δημόσια καταστήματα επιτρέπεται ελεύθερα στους δικηγόρους με επίδειξη της επαγγελματικής τους ταυτότητας, κάθε εργάσιμη ημέρα και ώρα χωρίς κανένα χρονικό ή άλλο περιορισμό».

«Άρθρο 36

Περιγραφή του έργου του δικηγόρου

1. Αποκλειστικό έργο του δικηγόρου είναι η αντιπροσώπευση και η υπεράσπιση του εντολέα του σε κάθε δικαστήριο ή αρχή της Ελληνικής Δημοκρατίας ή οποιασδήποτε άλλης χώρας, στα δικαστήρια, τις υπηρεσίες και τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα διεθνή δικαστήρια, στα πειθαρχικά και υπηρεσιακά συμβούλια,.....».

2. Ομοίως, στο έργο του δικηγόρου περιλαμβάνονται: α)..... β... ..γ)..... δ)..... ε) Η βεβαίωση της γνησιότητας της υπογραφής του εντολέα του, όπως προβλέπεται στην παρ. 2 του άρθρου 42 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, καθώς και σε κάθε άλλη ειδική διάταξη».

«Άρθρο 38

Απόρρητο και εχεμύθεια

Ο δικηγόρος οφείλει να τηρεί αυστηρά εχεμύθεια για όσα του εμπιστεύεται ο εντολέας του κατά την ανάθεση και εκτέλεση της εντολής ή πληροφορείται κατά τη διάρκεια του χειρισμού της».

«Άρθρο 166

Τελικές διατάξεις

Οι διατάξεις του Κώδικα είναι ειδικές έναντι κάθε άλλης διάταξης».

12. Στο άρθρο 1 του π.δ. 28/2015 «Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία, όπως ισχύει σήμερα, (Α΄34)ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 1

Πρόσβαση σε έγγραφα

1. Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις.

2. Οποιος έχει ειδικό έννομο συμφέρον δικαιούται, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες και είναι σχετικά με υπόθεσή του η οποία εκκρεμεί σε αυτές ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές.

3. Το κατά τις προηγούμενες παραγράφους δικαίωμα δεν υφίσταται στις

περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβιάζεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, διοικητικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης.

4. Το δικαίωμα των παραγράφων 1 και 2 ασκείται : α) με μελέτη του εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας ή β) με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή τούτου μπορεί να βλάψει το πρωτότυπο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον αιτούντα, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Αν πρόκειται για πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα, αυτές γνωστοποιούνται στον αιτούντα με τη βοήθεια γιατρού, ο οποίος ορίζεται για τον σκοπό αυτόν.

5. Η άσκηση του κατά τις παραγράφους 1 και 2 δικαιώματος γίνεται με την επιφύλαξη της ύπαρξης τυχόν δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

6. Η χρονική προθεσμία για τη χορήγηση εγγράφων κατά τις παραγράφους 1 και 2 ή την αιτιολογημένη απόρριψη της σχετικής αίτησης του πολίτη είναι είκοσι ημέρες»..

13. Στο άρθρο 1 του ν. 4605/2019 « Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία (ΕΕ) 2016/943 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2016 σχετικά με την προστασία της τεχνογνωσίας και των επιχειρηματικών πληροφοριών που δεν έχουν αποκαλυφθεί (εμπορικό απόρρητο) από την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψή τους (EEL 157 της 15.6.2016) - Μέτρα για την επιτάχυνση του έργου του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης και άλλες διατάξεις». (Α΄ 52) ορίζονται τα εξής:

«Μετά το άρθρο 22 του ν.1733/1987 (Α΄171)προστίθενται άρθρα 22Α, 22Β, 22Γ, 22Δ, 22Ε, 22ΣΤ, 22Ζ, 22Η, 22Θ, 22Ι και 22Κ ως εξής:

«Άρθρο 22^Α

(άρθρα 1 και 2 της Οδηγίας 2016/943)

Πεδίο Εφαρμογής - Ορισμοί

1. Οι διατάξεις των άρθρων 22Α-22Κ του παρόντος εφαρμόζονται στις τεχνογνωσίες και στις επιχειρηματικές πληροφορίες που δεν έχουν αποκαλυφθεί (εμπορικά απόρρητα) και οι οποίες παράγουν έννομα αποτελέσματα στο έδαφος της Ελληνικής Επικράτειας.

2. Οι διατάξεις των άρθρων 22Α-22Κ του παρόντος δεν θίγουν:

α) την άσκηση του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης και της πληροφόρησης, όπως κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού της ελευθερίας και της πολυφωνίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης,

β) την εφαρμογή των ενωσιακών ή εθνικών κανόνων που επιβάλλουν στους κατόχους εμπορικού απορρήτου να αποκαλύπτουν, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων εμπορικών απορρήτων, στο κοινό ή σε διοικητικές ή δικαστικές αρχές στο πλαίσιο της εκτέλεσης των καθηκόντων των αρχών αυτών,

γ) την εφαρμογή των ενωσιακών ή εθνικών κανόνων που επιβάλλουν ή επιτρέπουν στα όργανα και τους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τις εθνικές δημόσιες αρχές να αποκαλύπτουν πληροφορίες που υποβάλλονται από τις επιχειρήσεις, τις οποίες τα ανωτέρω όργανα, οργανισμοί ή αρχές κατέχουν σύμφωνα με, και σε συμμόρφωση με, τις υποχρεώσεις και τα προνόμια που προβλέπονται στο ενωσιακό ή εθνικό δίκαιο,.....3....

4. Για τους σκοπούς του παρόντος, ισχύουν οι εξής ορισμοί:

α) ως «εμπορικό απόρρητο» νοούνται οι πληροφορίες οι οποίες πληρούν σωρευτικά τις εξής προϋποθέσεις:

αα) είναι απόρρητες, με την έννοια ότι, είτε ως σύνολο είτε από την άποψη του ακριβούς περιεχομένου και της διάταξης των συνιστωσών τους, δεν είναι ευρέως γνωστές σε πρόσωπα που ανήκουν στους κύκλους που ασχολούνται συνήθως με αυτό το είδος πληροφοριών ούτε άμεσα προσβάσιμες στα πρόσωπα αυτά,

ββ) έχουν εμπορική αξία που απορρέει από τον απόρρητο χαρακτήρα τους,

γγ) το πρόσωπο, που έχει αποκτήσει νόμιμα τον έλεγχο επί των εν λόγω πληροφοριών, έχει καταβάλει εύλογες προσπάθειες, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων, για την προστασία του απόρρητου χαρακτήρα τους,

β) ως «κάτοχος εμπορικού απορρήτου» νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ελέγχει νόμιμα ένα εμπορικό απόρρητο,

γ) ως «παραβάτης» νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που παράνομα έχει αποκτήσει, χρησιμοποιήσει ή αποκαλύψει εμπορικό απόρρητο,

δ) ως «παράνομα εμπορεύματα» νοούνται τα εμπορεύματα των οποίων το σχέδιο, τα χαρακτηριστικά, η λειτουργία, η διαδικασία παραγωγής ή η εμπορία αποκτούν σημαντικό πλεονέκτημα από την παράνομη απόκτηση, χρήση ή αποκάλυψη εμπορικών απορρήτων.

Άρθρο 22B

(άρθρα 3, 4 και 5 της Οδηγίας 2016/943)

Απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών απορρήτων

1.....

2. Η απόκτηση, η χρήση ή η αποκάλυψη εμπορικού απορρήτου θεωρείται νόμιμη αν επιβάλλεται ή επιτρέπεται από το ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο».

14. Στα άρθρα 59 και 62 του **v.4727/2020** «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) - Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις» (Α' 184) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 59

Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής ανοικτών δεδομένων

(άρθρο 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024)

1. Αντικείμενο του παρόντος Κεφαλαίου είναι: (α) η αναδιατύπωση των διατάξεων για την καθιέρωση και διεύρυνση της αρχής της ανοικτής διάθεσης και περαιτέρω χρήσης: (αα) των εγγράφων που βρίσκονται στην κατοχή φορέων του δημόσιου τομέα και δημοσίων επιχειρήσεων κατά την έννοια της περ. 3 του άρθρου 60 και.....

2.Οι κείμενες διατάξεις για την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα, καθώς και τις πληροφοριακές υποχρεώσεις των φορέων της παρ. 1 εξακολουθούν να ισχύουν, με την επιφύλαξη των ρυθμίσεων αυτού του νόμου.

3.Οι ρυθμίσεις του παρόντος Κεφαλαίου εφαρμόζονται σε:

α) έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή φορέων του δημόσιου τομέα.....

4.Οι ρυθμίσεις του παρόντος Κεφαλαίου δεν εφαρμόζονται σε έγγραφα:

α...β...γ.....

δ στα οποία η πρόσβαση αποκλείεται, σύμφωνα με τις παρ. 3 και 5 του άρθρου 5 του ν. 2690/1999 (Α' 45), καθώς και σύμφωνα με κάθε άλλη σχετική διάταξη, και ιδίως για λόγους που αφορούν: δα).....

(δβ) το στατιστικό, εμπορικό, βιομηχανικό, επιχειρηματικό, επαγγελματικό, εταιρικό, τελωνειακό ή φορολογικό απόρρητο,...»

«Άρθρο 62

Επεξεργασία αιτήσεων περαιτέρω χρήσης

(άρθρο 4 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024)

1.Αν δεν είναι δυνατή η διαδικτυακή διάθεση των εγγράφων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 61, κάθε ενδιαφερόμενος δύναται να υποβάλει αίτημα για τη χορήγηση εγγράφων προς περαιτέρω χρήση.Τα αιτήματα υποβάλλονται εγγράφως ή σε ηλεκτρονική μορφή στην υπηρεσία, η οποία έχει εκδώσει ή έχει στην κατοχή της το έγγραφο.

2.Οι φορείς του δημοσίου τομέα επεξεργάζονται με ηλεκτρονικά μέσα, όπου αυτό είναι δυνατό, τις αιτήσεις περαιτέρω χρήσης και χορηγούν το έγγραφο προς περαιτέρω χρήση στον αιτούντα ή, εάν χρειάζεται άδεια, οριστικοποιούν τη σχετική προσφορά τους προς τον αιτούντα σύμφωνα με όσα ορίζονται στις παρ. 3, 4 και 5.

3. Με την επιφύλαξη ειδικών προθεσμιών που ορίζονται στις οικείες διατάξεις κάθε φορέα που κατέχει έγγραφα, οι παραπάνω φορείς χορηγούν το έγγραφο ή οριστικοποιούν τη σχετική προσφορά τους μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από την παραλαβή της αίτησης. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί μέχρι είκοσι (20) επιπλέον ημέρες από τη λήξη του πρώτου εικοσαημέρου για αιτήσεις που χαρακτηρίζονται από τον φορέα ως περίπλοκες ή μεγάλης κλίμακας. Στην

περίπτωση αυτή γνωστοποιούνται στον αιτούντα, μέσα σε δέκα (10) ημέρες από την παραλαβή της αίτησης, ο χαρακτηρισμός της αίτησης ως περίπλοκης ή μεγάλης κλίμακας και η ημερομηνία λήξης της νέας προθεσμίας χορήγησης του εγγράφου. Κατά της ανωτέρω απόφασης χαρακτηρισμού δεν προβλέπεται η άσκηση διοικητικής προσφυγής.

4. Σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης, ο φορέας ανακοινώνει στον αιτούντα τους λόγους απόρριψης..... Κατά της απορριπτικής απόφασης ή της παράλειψης έκδοσης αυτής από τον οικείο φορέα εντός των προθεσμιών της παρ. 3 προβλέπεται η άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, η οποία υποβάλλεται από τον ενδιαφερόμενο εγγράφως ή αποστέλλεται με ηλεκτρονικά μέσα, στην υπηρεσία, από την οποία ζητήθηκε η χορήγηση του εγγράφου. Η ως άνω προσφυγή ασκείται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της απορριπτικής απόφασης στον αιτούντα ή τη συντέλεση της παράλειψης. Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας οφείλει να αποφανθεί επί της προσφυγής εντός είκοσι (20) ημερών από τη διαβίβασή της σε αυτήν.».

15. Στο άρθρο 17 του ν.4987/2022 «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας» (Α' 206) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 17

Διαφύλαξη πληροφοριών – απόρρητο

1. Πρόσωπα που είναι ή έχουν διατελέσει υπάλληλοι της Φορολογικής Διοίκησης και του Υπουργείου Οικονομικών ή συνδέονται ή συνδέονταν με οποιαδήποτε σχέση εργασίας ή έργου με αυτά, καθώς και οποιοδήποτε πρόσωπο, στο οποίο έχουν ή είχαν ανατεθεί αρμοδιότητες ή καθήκοντα της Φορολογικής Διοίκησης, οφείλουν να τηρούν ως απόρρητα όλα τα στοιχεία και πληροφορίες φορολογουμένων, τα οποία περιήλθαν σε γνώση τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, και δύνανται να τα αποκαλύπτουν μόνο στα ακόλουθα πρόσωπα: α).....

β) τρίτους, κατόπιν αιτιολογημένης εισαγγελικής παραγγελίας, ότι δεν συντρέχει περίπτωση φορολογικού απορρήτου,.....

5. Στοιχεία ή πληροφορίες σχετικά με φορολογούμενο είναι δυνατόν να αποκαλύπτονται σε τρίτο, κατόπιν αιτήσεως, με τη ρητή, ειδική, έγγραφη ή ηλεκτρονική συγκατάθεση του φορολογούμενου, η οποία δύναται να ανακληθεί.....»

16. Στο άρθρο 33 του ν.4919/2022 « Σύσταση εταιρειών μέσω των Υπηρεσιών Μιας Στάσης (Υ.Μ.Σ.) και τήρηση του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (Γ.Ε.ΜΗ.) - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1151 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132, όσον αφορά τη χρήση ψηφιακών εργαλείων και διαδικασιών στον τομέα του εταιρικού δικαίου (L-186) και λοιπές επείγουσες διατάξεις.» (Α' 71) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 33

Στοιχεία προς καταχώριση των υπόχρεων εγγραφής

1. Καταχωρίζονται και δημοσιεύονται στο Γ.Ε.ΜΗ., ανεξάρτητα από το πρόσωπο του υπόχρεου, τα ακόλουθα στοιχεία:

α) ο αριθμός Γ.Ε.ΜΗ. του υπόχρεου, του υποκαταστήματος ή του πρακτορείου, η ταχυδρομική διεύθυνση και η ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail) του υπόχρεου, β) ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (Α.Φ.Μ.), ο κύριος και οι δευτερεύοντες Κωδικοί Αριθμοί Δραστηριότητας του υπόχρεου, κάθε μεταβολή ή διακοπή αυτών, καθώς και.....»

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

17. Το δικαίωμα του πολίτη για γνώση των διοικητικών εγγράφων κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 του Συντάγματος, αποτελεί δε συνέχεια και συνέπεια του γενικότερου δικαιώματος στην πληροφόρηση, που προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 5^Α του Συντάγματος. Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, πέραν της ρητής κατοχύρωσής του στο συνταγματικό κείμενο, έρεισμα βρίσκει

τόσο στις διατάξεις των άρθρων 1, 2 παρ. 1 . και 20 Συντ., όσο και στις διατάξεις της παρ.3 του άρθρου 15 της ΣΛΕΕ, των άρθρων 6 και 10 της ΕΣΔΑ, του άρθρου 19 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και του άρθρου 41 παρ.2 περ. β 'του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.¹ Το δικαίωμα στη πληροφόρηση αποτελεί, επομένως, έκφραση της αρχής της φανεράς δράσης των διοικητικών οργάνων. Εξάλλου, από την αρχή του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου και το δικαίωμα για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας απορρέει το δικαίωμα καθενός να λαμβάνει γνώση τουλάχιστον εκείνων των διοικητικών εγγράφων τα οποία τον αφορούν και ενδεχομένως τον θίγουν άμεσα και προσωπικά.² Τέλος, η αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων αναφοράς, προηγούμενης ακρόασης από τη διοίκηση και δικαστικής προστασίας προϋποθέτει ότι ο διοικούμενος θα έχει επαρκή πληροφόρηση.³ Ως εκ τούτου το δικαίωμα αυτό, ενόψει της σπουδαιότητάς του για το κράτος δικαίου, πρέπει να παρέχεται απρόσκοπτα από τη Διοίκηση.⁴

18. Περαιτέρω, από τον συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας συνάγεται ότι ο νομοθέτης έχει θεσπίσει κανόνες διαδικασίας που αποβλέπουν προεχόντως στη λειτουργική αποτελεσματικότητα της Διοίκησης και στην ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων προς τον πολίτη υπηρεσιών, ειδικότερα δε στη δραστηριοποίηση των διοικητικών υπηρεσιών για την ταχεία και αποτελεσματική εξυπηρέτηση των πολιτών.⁵ Με τις διατάξεις αυτές θεσπίζεται υποχρέωση των δημοσίων υπηρεσιών να θέτουν σε γνώση των ενδιαφερομένων, μετά από υποβολή σχετικού αιτήματός τους, διοικητικών εγγράφων είτε με επιτόπια μελέτη είτε με λήψη αντιγράφων.⁶ Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, μετά από γραπτή αίτησή του να λαμβάνει γνώση τόσο των διοικητικών εγγράφων όσο και των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες και είναι σχετικά με την υπόθεσή του και

¹ Πραβίτα σε Β.Γ Τζέμου, Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ ,Ερμηνεία κατ' άρθρο, σελ. 490 επ.

² Χ. Δετσαρίδης, Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, 2006, σ.24-25

³ Κ. Χρυσόγονος Ατομικά και Κοινωνικά δικαιώματα, 5^η έκδοση ,2023, σ.616

⁴ ΣτΕ 6/2006 και 1/1993, Γνωμ. Ν.Σ.Κ. 50/2017, Ν.Σ.Κ Ολομ, 19/2017, ΝΣΚ Ολομ. 535/2008.

⁵ ΣτΕ 4597/2015, ΣτΕ 3938/2013, ΣτΕ (Ολομ.) 3004/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁶ ΣτΕ 2289/2012, 2684/2010, 3308/2007, Γνωμ. Ν.Σ.Κ 71/2020.

εφόσον αποδεικνύει ειδικό έννομο συμφέρον⁷.Ειδικότερα υπό τον όρο «ενδιαφερόμενος» νοοείται κάθε πολίτης καθώς και τα νομικά πρόσωπα, τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου τομέα ή ακόμα και ενώσεις προσώπων.⁸

19. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται αυτά που συντάσσονται και εκδίδονται από φορείς του δημοσίου τομέα, όπως η έννοια αυτή προσδιορίζεται ρητά στο άρθρο 8 παρ.1 του π.δ/τος 28/2015 (κρατικές αρχές, κεντρικές και περιφερειακές, οι ανεξάρτητες αρχές, οι ο.τ.α. α΄ και β΄ βαθμού, τα λοιπά ν.π.δ.δ., οι κατά την παρ. 2 του άρθρου αυτού οργανισμοί δημοσίου δικαίου και οι ενώσεις που σχηματίζονται από μία ή περισσότερες από τις αρχές αυτές ή από έναν ή περισσότερους οργανισμούς δημοσίου δικαίου).Για να υφίσταται διοικητικό έγγραφο πρέπει να έχει εκδοθεί κατά νόμο, από ορισμένη διοικητική αρχή, να τέθηκε ημερομηνία έκδοσης και υπογραφή του αρμοδίου οργάνου της εκδούσας αρχής. Επίσης, διοικητικά έγγραφα δεν νοούνται μόνον οι διοικητικές πράξεις, με τη τεχνική έννοια του όρου, ήτοι οι εκτελεστές πράξεις, αλλά και οι γνωμοδοτήσεις ,οι εγκύκλιοι, οι μελέτες, οι εκθέσεις, οι απαντήσεις, τα πρακτικά και, εφόσον η απαρίθμηση είναι ενδεικτική, κάθε πράξη της Διοικήσεως.⁹Στην έννοια του εγγράφου θα πρέπει να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνονται και τηρούμενα από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε είδους στοιχεία με οπτική, ακουστική και μηχανογραφική μορφή.¹⁰Επίσης,ως διοικητικά έγγραφα θεωρούνται, ως εκ του σκοπού των ως άνω διατάξεων, και αυτά που χρησιμοποιήθηκαν ή ελήφθησαν υπόψιν για τον καθορισμό της διοικητικής δράσης ή διαμόρφωση γνώμης ή κρίσης διοικητικού οργάνου.¹¹

20. Περαιτέρω, για να υφίσταται υποχρέωση εξέτασης και απόφασης της διοίκησης επί αιτήματος πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, πρέπει κατά τις

⁷ Χ.Δεσαρίδη, τα δικαιώματα αναφοράς και πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα 2017,754. ΣΤΕ 2294/2019,1648/2019,94/2013.Α.Γέροντας,Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα,2^η έκδοση,2020,σ.201-202

⁸ ΣΤΕ1397/1993,3943/1995ΝΣΚ 338/1996.

⁹ Διοικητικό Δίκαιο/Σιούτη,εκδ.2004,σ.255,Επ. Σπηλιωτόπουλος, Διοικητικό Δίκαιο,2017,σ.145 (Αριθ.156)

¹⁰ Κ.Χρυσόγονος Ατομικά και Κοινωνικά δικαιώματα, 5η έκδοση ,2023,σ.617,

¹¹ ΝΣΚ 535/2008,Εγκ.Εις.ΑΠ 6/2006.

ανωτέρω διατάξεις του ΚΔΔιαδ, να έχει υποβληθεί γραπτή και όχι προφορική αίτηση¹²Επισημαίνεται σχετικά ότι στην εγκύκλιο ΔΙΣΚΠΟ/Φ.18/οικ6190/12-03-2012 αναφέρεται ότι οι διοικητικές αρχές υποχρεούνται να παραλαμβάνουν και να πρωτοκολλούν όλες τις αιτήσεις και να χορηγούν την σχετική απόδειξη παραλαβής. Επίσης, οφείλουν να δέχονται τις αιτήσεις των πολιτών που αποστέλλονται με τηλεομοιοτυπία (FAX) και να απαντούν σε αιτήματα παροχής πληροφοριών που υποβάλλονται με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο(e-mail)¹³

21. Εξάλλου, η προϋπόθεση που τίθεται εκ του νόμου προς λήψη γνώσης ή αντιγράφου ήδη εκδοθέντος και ευρισκόμενου στην κατοχή της υπηρεσίας διοικητικού εγγράφου, είναι η ύπαρξη «ευλόγου ενδιαφέροντος» προς τούτο. Ως «*εύλογο ενδιαφέρον*» νοείται το ενδιαφέρον που προκύπτει, κατά τρόπο αντικειμενικό, από την ύπαρξη μίας συγκεκριμένης, προσωπικής έννομης σχέσης του αιτούντος με το περιεχόμενο των διοικητικών στοιχείων στα οποία ζητά πρόσβαση, το οποίο πρέπει να προσδιορίζεται στη σχετική αίτηση του ενδιαφερομένου προς την διοίκηση¹⁴ ενώ ο επιθετικός προσδιορισμός «εύλογο» στην λέξη ενδιαφέρον δεν συνδέεται με ποσοτική ή ποιοτική διαβάθμιση του ενδιαφέροντος, αλλά σημαίνει ενδιαφέρον που δεν αντίκειται στο δίκαιο. Ομοίως, εύλογο ενδιαφέρον προς πληροφόρηση έχει οποιοσδήποτε μπορεί, ως εκ της ιδιότητάς του, να επικαλεσθεί το ενδιαφέρον του για τη γνώση του περιεχομένου συγκεκριμένων διοικητικών εγγράφων.¹⁵Αντιθέτως, δεν συνιστά εύλογο ενδιαφέρον, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, το ενδιαφέρον κάθε πολίτη για την εύρυθμη άσκηση των γενικών καθηκόντων της Υπηρεσίας και την τήρηση των νόμων.¹⁶

22.Η ύπαρξη ευλόγου ενδιαφέροντος ή ειδικού εννόμου συμφέροντος και το ορισμένο ή σαφές ή καταχρηστικό της σχετικής αιτήσεως κρίνεται κάθε φορά από

¹² ΣτΕ 986/2019,906/2018,7μ1628/20144154/2015,ΔΕΕ, C128/17, ΣτΕ 7μ 1628/2014, ΣτΕ 7μ 1628/2014,Πολωνία κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σκ.81.

¹³Ι.Κατράς, Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας,2015,σ.22.

¹⁴ Ολομ. ΣτΕ 94/2013 σκ.13,1214/2000 Ολομ. ΣτΕ 94/2013 σκ.13,1214/2000

¹⁵ ΣτΕ (Ολομ.) 94/2013, Γνμδ.ΕιΣΑΠ 1/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁶ΣτΕ (Ολομ.) 94/2013,ΣτΕ 3038/2013, ΣτΕ 3130/2000,Ολομ.ΝΣΚ 139/2000,312/2013,343/2012,96/2012,197/2010,139/2009,454/2006,366/2006

τον αρμόδιο υπεύθυνο κάθε δημόσιας υπηρεσίας.¹⁷ Για την διακρίβωση αν, σε κάθε περίπτωση, το αίτημα του διοικουμένου τελεί υπό την προστασία του άρθρου 10 παρ.3 του Σ, κρίσιμη είναι η εξέταση της τήρησης της αναλογίας μεταξύ σκοπού, ο οποίος εξυπηρετείται με τη πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία και μέσου, δηλαδή των στοιχείων των οποίων ζητείται η κάλυψη. Κριτήρια για τη τήρηση ή μη αυτής της αναλογίας είναι η εξέταση, μεταξύ άλλων, ανά περίπτωση, του δικαιολογημένου του οφέλους από την πρόσβαση,¹⁸ της βαρύτητας του επιδιωκόμενου σκοπού σε σχέση με την απόσπαση της διοίκησης από τα κύρια έργα της¹⁹ καθώς και της αναγκαιότητας, καταλληλότητας και προσφορότητας των ζητούμενων στοιχείων για την ικανοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού²⁰ Σε κάθε περίπτωση όμως, πριν από την τελική πρόκριση του δικαιώματος πρόσβασης σε έγγραφα, πρέπει να αναζητούνται, κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, λύσεις για την αμοιβαία ικανοποίησή τους και την πρακτική εναρμόνισή τους, μέσω συγκεκριμένων μεθόδων απόκρυψης των πληροφοριών που αναφέρονται σε τρίτα πρόσωπα, οι οποίες δεν είναι αναγκαίες για την ικανοποίηση του σκοπού που επιδιώκει ο αιτών που ζητά την πρόσβαση στα στοιχεία που παρέχουν τέτοιου είδους πληροφορίες. Τέτοιου είδους μέθοδοι είναι η ανωνυμοποίηση, η χορήγηση αποσπάσματος, όπως επίσης και η προσήκουσα πληροφόρηση εκ μέρους της διοίκησης αντί της αυτούσιας χορήγησης του εγγράφου.

23. Τυχόν απόρριψη του αιτήματος χορήγησης εγγράφων έχει εκτελεστό χαρακτήρα και προσβάλλεται ακυρωτικά,²¹ ως εκ τούτου πρέπει να είναι νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη²², ιδίως, μάλιστα, αν η Διοίκηση κρίνει ότι ο αιτών δεν θεμελιώνει έννομο συμφέρον για πρόσβαση στα έγγραφα²³. Εάν η Διοίκηση κρίνει ότι μπορεί να χορηγήσει τα έγγραφα, οφείλει προηγουμένως να

¹⁷ ΑΠ (ΠΟΙΝ)148/2013 ΑΠ (ΠΟΙΝ)148/2013, Ν.Σ.Κ 17/2018.

¹⁸ C-434/26 Peter/Novak, σκ. 42

¹⁹ Λαζαράτος, σχόλιο στην Στε 841/1997, Δίκη 29, σελ. 1232-1233

²⁰ Γκέρτσου-Πρεβεδούρου/Πυργάκη, ΕρμΚΔιοικΔ, ΣΕΛ 115

²¹ ΣΤΕ 2125/2020, 1648, 2294/2019, 2913/2012, 3855/2010, ν.σ.σκ ΟΛ.17/2018, 727/2001.

²² ΣΤΕ ΟΛ.94/2013, 1861/2016, 4588/2015, 3308/2007, ΝΣΚ ΟΛ.17/2018, 727/2001.

²³ Ν.Σ.Κ.318/2016.

ενημερώσει τα υποκείμενα των δεδομένων, ακόμη και στην περίπτωση που δεν απαιτείται η συγκατάθεσή τους²⁴.

24. Κρατική ενίσχυση θεωρείται η από μέρους του κράτους παροχή οικονομικού πλεονεκτήματος σε μια επιχείρηση ή ένα κλάδο παραγωγής, χωρίς την καταβολή μια οικονομικά αντίστοιχης αντιπαροχής από την πλευρά του λήπτη. Τέτοια παροχή αποτελεί και κάθε μορφής κρατική παρέμβαση που κατατείνει ή καταπέλεσμα οδηγεί στην επιλεκτική μείωση των επιβαρύνσεων που συνήθως φέρει μια συγκεκριμένη επιχείρηση και οδηγεί μέσω αυτής της ευνοϊκής μεταχείρισης στη νόθευση του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά που δραστηριοποιείται ο αποδέκτης της ενίσχυσης. Τα στοιχεία, επομένως, της έννοιας της κρατικής ενίσχυσης, όπως αποτυπώνονται στο γράμμα της διάταξης του άρθρου 107 παρ.1 ΣΛΕΕ, είναι τα εξής: α) η χορήγηση οικονομικού πλεονεκτήματος β) η προνομιακή μεταχείριση ορισμένων επιχειρήσεων ή κλάδων παραγωγής γ) η χρηματοδότηση του πλεονεκτήματος με κρατικούς πόρους και δ) η νόθευση του ανταγωνισμού και ο αρνητικός επηρεασμός των ενδοενοσιακών συναλλαγών.²⁵

25. Περαιτέρω, το ενωσιακό δίκαιο εισάγει έναν μηχανισμό ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων. Ο έλεγχος αυτός βασίζεται στην αρχή του ασύμβατου των κρατικών ενισχύσεων με τη εσωτερική αγορά (άρθρο 107 ΣΛΕΕ) και εν συνεχεία, πραγματώνεται μέσω του ελεγκτικού μηχανισμού που βασίζεται στο άρθρο 108 ΣΛΕΕ.²⁶ Το οικείο κράτος -μέλος λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την υλοποίηση της απόφασης ανάκτησης της ΕΕ. Όταν το κράτος μέλος ανακτήσει ενίσχυση με τρόπο διαφορετικό από την καταβολή μετρητών, οφείλει να προσκομίζει στην Επιτροπή τις πληροφορίες που θα παράσχουν τη δυνατότητα

²⁴ ΣΤΕ 1817/2018, 1847/2017, Ν.Σ.Κ.ΟΛ 17/2018, 63/2008

²⁵ Βασίλης Χριστιανός, Συνθήκη ΕΕ και ΣΛΕΕ, κατ' άρθρο ερμηνεία, 2012, σελ 594, 595

²⁶ Γ.Κωτσήρας, Η Ανάκτηση των Κρατικών Ενισχύσεων κατά το Ενωσιακό Δίκαιο και την Ελληνική Έννομη Τάξη, σ.17.

να διαπιστώσει ότι ο τρόπος που επιλέχθηκε είναι πρόσφορος για την εφαρμογή της απόφασης.²⁷

26.Ως ενδιαφερόμενοι τρίτοι μπορούν να θεωρηθούν ο αποδέκτης της κρατικής ενίσχυσης, οι ανταγωνιστές τους καθώς και κάθε άλλο πρόσωπο έχει ενδιαφέρον για την υπό κρίση διαδικασία. Το δικαίωμα πρόσβασης των ενδιαφερομένων τρίτων στα έγγραφα του διοικητικού φακέλου της Επιτροπής αποκλείεται όσο διαρκεί η διαδικασία της έρευνας της Επιτροπής σχετικά με το εάν η δοθείσα κρατική ενίσχυση είναι συμβιβάσιμη ή όχι με την εσωτερική αγορά και μέχρι την έκδοση της σχετικής απόφασης της ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση όμως απαγορεύεται στην επιτροπή ή υπαλλήλους της καθώς και εθνικές αρχές να κοινολογούν πληροφορίες που από την φύση τους καλύπτονται από επαγγελματικό απόρρητο τις οποίες έχουν συγκεντρώσει στο πλαίσιο της εφαρμογής των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων.

27.Η ικανοποίηση του δικαιώματος γνώσης των εγγράφων, διοικητικών ή ιδιωτικών, τελεί υπό την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 5 του ΚΔΔιαδ. ή σε ειδικές διατάξεις που αφορούν στον απόρρητο χαρακτήρα του εγγράφου προς προστασία του δημοσίου συμφέροντος ή υπέρτερου ιδιωτικού συμφέροντος τρίτου προσώπου. Ειδικότερα, το δικαίωμα πρόσβασης του πολίτη στα διοικητικά έγγραφα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή εάν παραβλάπτεται απόρρητο που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις και η αρμοδιότητα της διοίκησης να απορρίψει το σχετικό αίτημα θεωρείται δέσμια. Τέτοιες διατάξεις είναι, ενδεικτικά, εκείνη που αφορά το ιατρικό απόρρητο, το φορολογικό απόρρητο, το οικονομικό απόρρητο στο οποίο εντάσσεται το εμπορικό, βιομηχανικό και το τραπεζικό απόρρητο, επιχειρηματικό απόρρητο κ.λ.π. Απόρρητο δημιουργείται και από τη νομοθεσία που αφορά την προστασία προσωπικών δεδομένων²⁸.

²⁷ Απόφαση του Δικαστηρίου της 7^{ης} Ιουλίου 2009, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Ολυμπιακή Αεροπορία II), C-369/07 σκ.79.

²⁸ Ιωάννης Κατράς, Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, 2015, σελ 80.

28. Η φορολογική νομοθεσία καθιερώνει ρητά το φορολογικό απόρρητο και τη συνδεόμενη με αυτό υποχρέωση εχεμύθειας των οργάνων της Φορολογικής Αρχής, καθώς και των προσώπων που συμπράττουν με οποιαδήποτε ιδιότητα κατά την εφαρμογή του φορολογικού νόμου. Το φορολογικό απόρρητο ρυθμίζεται ενιαία για όλες τις φορολογίες στο ανωτέρω άρθρο 17 του ΚΦΔ και προβλέπεται η υποχρέωση της φορολογικής διοίκησης και όλων των υπαλλήλων να τηρούν απόρρητα όλα τα στοιχεία και τις πληροφορίες του φορολογουμένου, τα οποία περιήλθαν σε γνώση κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Σκοπός της καθιέρωσης του φορολογικού απορρήτου είναι, αφενός η προστασία του συμφέροντος των φορολογουμένων με την εδραίωση της πεποίθησης, ότι τα φορολογικά τους στοιχεία δεν θα περιέλθουν σε οποιοδήποτε τρίτο και αφετέρου, η προστασία του δημοσίου συμφέροντος, αφού με την σκέψη ότι τα στοιχεία είναι απόρρητα σε κάθε τρίτο, οι φορολογούμενοι δηλώνουν με ειλικρίνεια τα φορολογικά τους στοιχεία και η φορολογική αρχή εξακριβώνει τη φορολογητέα ύλη.²⁹ Σκοπείται συνεπώς η ενθάρρυνση των φορολογουμένων όπως εμφανίσουν τα πραγματικά αποτελέσματα της επιχειρησεώς τους ή την πραγματική φορολογική ύλη. Καλύπτει, επομένως, το φορολογικό απόρρητο, το σύνολο των στοιχείων εκείνων τα οποία δημιουργούν ή προσδιορίζουν την φορολογική ενοχή του προσώπου στα πλαίσια της άμεσης ή έμμεσης φορολογίας.³⁰

29. Το απόρρητο αυτό υφίσταται και δρα δεσμευτικά μεταξύ της φορολογικής αρχής και του φορολογούμενου προσώπου και δημιουργεί βασικά την υποχρέωση των αρμοδίων οργάνων, όπως αποφεύγουν κάθε ενέργεια ,με την οποία το περιεχόμενο του τηρούμενου, από αυτούς, φακέλου του φορολογούμενου ήθελε περιέλθει σε «τρίτο» πρόσωπο μη εξομοιούμενο από το δίκαιο, προς αυτόν τον ίδιο τον φορολογούμενο, υπέρ του οποίου λειτουργεί το φορολογικό απόρρητο και ο οποίος δικαιούται στη γνώση ή λήψη των στοιχείων

²⁹Χ.Δετσαρίδης το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων,2006,Περιορισμός, Απόρρητο στοιχείο, σ.127

³⁰ Αναστόπουλο-Φορτσάκη ,Φορολογικό Δίκαιο,2003,σ.496

του φορολογικού του φακέλου³¹. Συνεπώς, τα κρατικά όργανα υποχρεούνται, αφενός να απέχουν από κάθε ενέργεια που θα μπορούσε να οδηγήσει άμεσα ή έμμεσα στη περιέλευση σε γνώση τρίτων προσώπων μη δημοσιευμένων πληροφοριών και στοιχείων που αφορούν τους φορολογουμένους και αφετέρου να λαμβάνουν κατάλληλα και επαρκή τεχνικά και οργανωτικά μέτρα ασφάλειας και προστασίας για την αποτροπή της περιέλευσης σε τρίτους μη δημοσιευμένων πληροφοριών και στοιχείων που αφορούν τους φορολογουμένους, δηλαδή πληροφοριών και στοιχείων που δεν έχουν προηγουμένως δημοσιοποιηθεί από τους ίδιους φορολογούμενους ή με ρητή συγκατάθεσή τους³² Είναι αυτονόητο ότι το φορολογικό απόρρητο αντιτάσσεται κατ' αρχήν έναντι τρίτων προσώπων, που επιθυμούν να λάβουν γνώση των στοιχείων που προστατεύονται από αυτό³³ Στοιχεία ή πληροφορίες σχετικά με φορολογούμενο είναι δυνατόν πάντως να αποκαλύπτονται σε τρίτο, είτε μετά από αίτηση, με τη ρητή, ειδική έγγραφη ή ηλεκτρονική συγκατάθεση του φορολογουμένου, η οποία μπορεί να ανακληθεί είτε μετά από εισαγγελική πρόταση ότι δεν συντρέχει περίπτωση φορολογικού απορρήτου³⁴

30. Η νομοθεσία περί Γενικού Εμπορικού Μητρώου (Γ.Ε.ΜΗ.) αποσκοπεί να προσφέρει ένα πλήρες νομοθετικό πλαίσιο εμπορικής δημοσιότητας για όλα τα υπόχρεα νομικά και φυσικά πρόσωπα καθορίζοντας, μεταξύ άλλων, τα υποκείμενα της εμπορικής δημοσιότητας, τα δημοσιευτέα στοιχεία και πράξεις και τις συνέπειες της εμπορικής δημοσιότητας. Ειδικότερα έχει ως σκοπό την εγκαθίδρυση διαφάνειας στην άσκηση της εμπορικής δραστηριότητας, την εμπέδωση της ασφάλειας στις συναλλαγές, την εξυπηρέτηση της δημοσιότητας της εμπορικής δραστηριότητας κατά τον πλέον πρόσφορο τρόπο και την εξασφάλιση προϋποθέσεων άσκησης και προστασίας της νόμιμης εμπορικής δραστηριότητας. Η δημοσιότητα στο Γ.Ε.ΜΗ. των δημοσιευτέων πράξεων, στοιχείων ή δεδομένων υλοποιείται με την εγγραφή στο Γ.Ε.ΜΗ. και την

³¹ Γνωμ. ΝΣΚ 244/2010, 208/2005, 193/2003, Ολ ΝΣΚ 186/2002

³² Γ. Κατρινάκης . Το φορολογικό απόρρητο, δικαιολόγηση και όρια της άρσης το, Συνήγορος , σελ. 28

³³ Π. Πανταζόπουλος, 2012, Τα Συνταγματικά όρια του Φορολογικού ελέγχου, σ. 191, ΝΣΚ 244/2010

³⁴ Γν. ΝΣΚ 187/2017. Γν. ΝΣΚ 150/2012, Γν. Ολ. ΝΣΚ 19/2009.

ταυτόχρονη δημοσίευσή τους στον διαδικτυακό τόπο του Γ.Ε.ΜΗ. Σύμφωνα δε με το άρθρο 33 του ν.4919/2022 καταχωρείται και δημοσιεύεται στο ΓΕΜΗ ανεξάρτητα από το πρόσωπο του υπόχρεου και ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου(ΑΦΜ).

31. Το γενικό επαγγελματικό απόρρητο βαρύνει άτομα τα οποία από την φύση του επαγγέλματος που ασκούν, υπάρχει έντονο το στοιχείο της εμπιστοσύνης και της εχεμύθειας σε σχέση με τα προσωπικά στοιχεία που τους εμπιστεύονται οι πελάτες τους, όπως πχ το δικηγορικό και το ιατρικό απόρρητο. Ως οικονομικό απόρρητο νοείται κάθε γεγονός που είναι γνωστό σε ένα στενώς καθορισμένο κύκλο προσώπων, το οποίο πρέπει, κατά την βούληση του κυρίου τα επιχείρησης, να παραμείνει μυστικό λόγω ύπαρξης δικαιολογημένου οικονομικού συμφέροντος αυτής.³⁵

32. Το επιχειρηματικό απόρρητο διακρίνεται σε βιομηχανικό και εμπορικό απόρρητο ανάλογα με τον τεχνικό ή εμπορικό χαρακτήρα των στοιχείων και πληροφοριών που περιέχει. Το επιχειρηματικό απόρρητο αφορά σε ορισμένο είδος τεχνογνωσίας με φορέα ατομική ή εταιρική επιχείρηση, το οποίο κατά τη βούληση και τα εύλογα οικονομικά συμφέροντα της επιχείρησης πρέπει να παραμείνει μυστικό ή να περιοριστεί η γνώση του σε καθορισμένο κύκλο προσώπων που υποχρεούνται σε τήρηση μυστικότητας προς τα οποία ανακοινώνεται για τον αποκλειστικό σκοπό προαγωγής των εμπορικών συμφερόντων της δικαιούχου επιχείρησης έναντι των ανταγωνιστών της. Βιομηχανικά απόρρητα αποτελούν κυρίως οι τεχνικές πληροφορίες ,τα στοιχεία ή οι γνώσεις που αφορούν σε μεθόδους, εμπειρίες,ή δεξιότητες και έχουν πρακτική εφαρμογή ιδιαίτερα στην παραγωγή αγαθών και παροχή υπηρεσιών, εφόσον δεν έγιναν ευρύτερα γνωστά.³⁶

33. Ως «εμπορικό απόρρητο» νοούνται οι πληροφορίες οι οποίες πληρούν σωρευτικά ορισμένες προϋποθέσεις, ήτοι πληροφορίες οι οποίες είναι απόρρητες, με την έννοια ότι, είτε ως σύνολο είτε από την άποψη του ακριβούς

³⁵ ΝΣΚ 203/2007

³⁶ Δ.Χατζημιχαήλ ,Δ.Ν.Δικηγόρου, Το εμπορικό απόρρητο ως δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας

περιεχομένου, δεν είναι ευρέως γνωστές σε πρόσωπα που ανήκουν στους κύκλους που ασχολούνται συνήθως με αυτό το είδος πληροφοριών, ούτε είναι άμεσα προσβάσιμες στα πρόσωπα αυτά, έχουν δε εμπορική αξία που απορρέει από τον απόρρητο χαρακτήρα τους, ενώ παράλληλα το πρόσωπο που έχει αποκτήσει νόμιμα τον έλεγχο επί των εν λόγω πληροφοριών, έχει καταβάλει εύλογες προσπάθειες, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων, για την προστασία του απόρρητου χαρακτήρα τους. Ως εμπορικά απόρρητα νοούνται τα απόρρητα εμπορικής και οργανωτικής φύσης της επιχείρησης, όπως κατάλογοι πελατών, κατάλογοι πηγών προμήθειας, κατάλογοι και υπολογισμοί τιμών κλπ.³⁷ Επίσης το εμπορικό απόρρητο καλύπτει την τεχνογνωσία, τις επιχειρηματικές πληροφορίες και τις τεχνολογικές πληροφορίες, όπου υπάρχει τόσο το έννομο συμφέρον της εμπιστευτικότητας όσο και η θεμιτή προσδοκία ότι η εμπιστευτικότητα θα προστατευτεί. Επιπλέον, η σχετική τεχνογνωσία ή οι σχετικές πληροφορίες θα πρέπει να έχουν πραγματική ή δυνητική εμπορική αξία. Τέτοια τεχνογνωσία ή πληροφορίες πρέπει να λογίζονται ως έχουσες εμπορική αξία για παράδειγμα όταν η παράνομη απόκτηση, χρήση ή αποκάλυψή τους ενδέχεται να βλάψει τα συμφέροντα του προσώπου που έχει αποκτήσει νομίμως τον έλεγχό τους εφόσον υπονομεύει το επιστημονικό και τεχνολογικό δυναμικό, επιχειρηματικά ή οικονομικά συμφέροντα, στρατηγικές θέσεις ή την ανταγωνιστική ικανότητα του ανωτέρω προσώπου.³⁸ Στα απόρρητα της επιχείρησης και στο αντικείμενο της υποχρέωσης εχεμύθειας υπάγονται συνεπώς κάθε πληροφορία ή στοιχεία με τεχνικό, οργανωτικό, οικονομικό και γενικότερα επιχειρηματικό χαρακτήρα, όπως μυστικές συνταγές, τρόποι παραγωγής, οικονομικά στοιχεία της επιχείρησης, που δεν δημοσιεύονται, όροι σε συναλλαγές, εκπτώσεις, τιμές πρώτων υλών, επενδυτικές επαφές, πελατολόγιο και στοιχεία πελατών προμηθευτών, υπολογισμοί κόστους και τιμής, δανεισμός της επιχείρησης, στόχοι και μέθοδοι παραγωγής, πρόθεση συγχώνευσης με άλλη εταιρεία. Στην έννοια του απόρρητου θα υπαχθούν οικονομικά στοιχεία της

³⁷ΑΠ 1717/2013, ΕΕΜΠΔ2014/452

³⁸ Οδηγία (ΕΕ) 2016/943 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8^{ης} Ιουνίου 2016, Προίμιο περ 14.

εταιρείας που δεν φαίνονται από τους ισολογισμούς, business plan, η σκοπούμενη επιχειρηματική και επενδυτική πολιτική, η δομή του δικτύου της.³⁹

34. Από τις διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων που παρατίθενται ανωτέρω συνάγεται ότι για την διεκπεραίωση από τον δικηγόρο διοικητικών υποθέσεων του εντολέα του, αρκεί για την νομιμοποίησή του ενώπιον των διοικητικών αρχών η απόδειξη της ιδιότητάς του με την επίδειξη της επαγγελματικής του ταυτότητας και η δήλωση του προς τα διοικητικά όργανα ότι εκπροσωπεί συγκεκριμένο εντολέα, αναλαμβάνοντας, με αυτό τον τρόπο, όχι μόνο δικαιώματα, αλλά και υποχρεώσεις κατά την εκτέλεση του λειτουργήματός του. Συνεπώς για την υποβολή της αίτησης και καθώς και την παραλαβή των σχετικών εγγράφων αρκεί είτε η υπογραφή με σφραγίδα του Δικηγόρου επί των αιτήσεων είτε σε περίπτωση προσωπικής επαφής με τις ως άνω αρχές, για την παρακολούθηση διοικητικής υπόθεσης ή την χορήγηση εγγράφων, πράξεων κλπ, η επίδειξη της δικηγορικής ταυτότητάς του από την οποία προκύπτουν το ονοματεπώνυμο και ο αριθμός μητρώου του δικηγορικού συλλόγου στον οποίο ανήκει, καθώς και η προφορική ή γραπτή δήλωσή του ότι είναι πληρεξούσιος του συγκεκριμένου εντολέα που αφορά η υπόθεση.⁴⁰

35. Στην κρινόμενη υπόθεση, το έγγραφο με Α.Π. 90720 ΕΙ 2022/28.06.2022 της Υπηρεσιακής Γραμματέως του Υπουργείου Οικονομικών, το οποίο ενδιαφέρεται να λάβει η εταιρεία «Μ..... Σ..... ΑΕ» δια του δικηγόρου της, συνιστά διοικητικό δημόσιο έγγραφο διότι έχει συνταχθεί από δημόσια υπηρεσία και έχει ληφθεί υπόψη στη με Α.Π.: 91274 ΕΞ 2022/29.06.2022 Υπουργική απόφαση, με την οποία τα οφειλόμενα ποσά προς το Ελληνικό Δημόσιο, δυνάμει της αναφερόμενης απόφασης ανάκτησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθίστανται βέβαια και εκκαθαρίζονται, ως προς το ύψος και την αιτία τους για κάθε μία από τις υπόχρεες επιχειρήσεις.. Συνακόλουθα για την θεμελίωση του δικαιώματος πρόσβασης σε αυτό απαιτείται η ύπαρξη ευλόγου ενδιαφέροντος. Η αιτούσα

³⁹ Μ-Θ Μαρίνος, Η υποχρέωση εχεμύθειας των μελών του διοικητικού συμβουλίου, ΕΕμποΔ 4/2016, Σ.759-758

⁴⁰ Ι.Κατρά: Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, υπό το άρθρο 3, 2015, ΟΛ. ΝΣΚ21/2018, Ατομική Γνωμοδότηση 133/2020.

εταιρεία «Μ..Σ..... ΑΕ», έχει, σύμφωνα με τον Κανονισμό ΕΟΚ 2015/1589, την ιδιότητα του τρίτου -«ενδιαφερόμενου μέρους» σε σχέση αποκλειστικά με την εταιρεία «Σ..... Ε.... ΑΕ», που έλαβε την παράνομη κρατική ενίσχυση δεδομένου ότι, όπως, έγινε δεκτό από τη Διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου της 5^{ης} Φεβρουαρίου 2021, βρίσκεται σε άμεσο ανταγωνισμό με την εταιρεία αυτή, *«διότι δραστηριοποιείται στον ίδιο τομέα.....δηλαδή στον τομέα της επεξεργασίας του σπόρου σόγιας και άλλων ελαιούχων σπόρων, παραγωγής και της εμπορίας σογιάλευρου, σογιέλαιου και των άλλων σπορέλαιων, και της διαχείρισης, της αποθήκευσης και της εμπορίας δημητριακών.....»*. Επομένως, η εταιρεία «Μύλοι Σόγιας ΑΕ», ως ανταγωνίστρια εταιρεία, έχει προφανές εύλογο ενδιαφέρον να λάβει γνώση του αιτούμενου εγγράφου και η Διοίκηση οφείλει να χορηγήσει απόσπασμα αυτού που αφορά την ανταγωνίστρια εταιρεία «Σ.....Ε..... ΑΕ». Ως προς τις λοιπές επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στο ανωτέρω έγγραφο, η Διοίκηση υποχρεούται να μην επιτρέψει την πρόσβαση διότι, ως προς αυτές, η αιτούσα δεν έχει την ιδιότητα του τρίτου -«ενδιαφερόμενου μέρους» και ως εκ τούτου στερείται ευλόγου ενδιαφέροντος.

36. Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι για την διεκπεραίωση από Δικηγόρο διοικητικών υποθέσεων του εντολέα του, αρκεί για την νομιμοποίηση του ενώπιον των διοικητικών υπηρεσιών, είτε η υπογραφή με τη σφραγίδα του δικηγόρου επί των αιτήσεων ή των διοικητικών προσφυγών, που συντάσσονται και κατατίθενται αρμοδίως για λογαριασμό του εντολέα του και υπό την ιδιότητα του πληρεξουσίου του τελευταίου, είτε σε περίπτωση προσωπικής επαφής με τις ως άνω αρχές, για την παρακολούθηση διοικητικής υπόθεσης, η επίδειξη της επαγγελματικής του ταυτότητας από την οποία προκύπτουν το ονοματεπώνυμο και ο αριθμός μητρώου του δικηγορικού συλλόγου στον οποίο ανήκει, καθώς και η προφορική ή γραπτή δήλωσή του ότι είναι πληρεξούσιος του συγκεκριμένου εντολέα που αφορά η υπόθεση.⁴¹ Στις περιπτώσεις στις οποίες ο νομοθέτης θέλησε την επιβολή τύπου για την απόδειξη της πληρεξουσιότητας του δικηγόρου εκ μέρους του εντολέα του το όρισε ρητά και για τον λόγο αυτό,

⁴¹ Ολομ ΝΣΚ 21/2018

εφόσον οι οικείες διατάξεις δεν επιβάλλουν τύπο για την παροχή πληρεξουσιότητας από τους εντολείς του δικηγόρου, ισχύει ο γενικός κανόνας περί του ατύπου της παροχής πληρεξουσιότητας από τους εντολείς.⁴²

37.Ο Γενικός Κανονισμός Προσωπικών Δεδομένων(ΓΚΠΔ) έχει ως σκοπό την προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Συνακόλουθα η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Σ.... Ε..... ΑΕ» ,ως νομικό πρόσωπο, δεν υπάγεται στις διατάξεις του ανωτέρω Κανονισμού.

38.Από τις προαναφερθείσες διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας(ΚΦΔ), όπως ισχύει, συνάγεται ότι, σε αντίθεση με το νομοθετικό καθεστώς του προϊσχύσαντος Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν.2238/1994),ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) εμπίπτει στην έννοια φορολογικού απορρήτου διότι αποτελεί στοιχείο του φορολογικού φακέλου του και η χορήγησή του δεν είναι δυνατή σε τρίτους, με βάση το άρθρο 5 παρ.3 του ν.2690/1999,διότι παραβιάζεται το φορολογικό απόρρητο του προσώπου που αφορά⁴³.Στη περίπτωση, όμως, του ΑΦΜ ανώνυμης εταιρείας το φορολογικό απόρρητο κάμπτεται δυνάμει ρητής διάταξης νόμου και συγκεκριμένα του άρθρου 33 του ν.4919/2022 που ορίζει ότι το στοιχείο αυτό καταχωρείται και δημοσιεύεται στο ΓΕΜΗ με αποτέλεσμα κάθε ενδιαφερόμενος να έχει δυνατότητα πρόσβασης στο στοιχείο αυτό.

39.Το οικονομικό στοιχείο της οφειλής της επιχείρησης που αντιστοιχεί στο συνολικό ποσό της κρατικής ενίσχυσης που έλαβε δεν εμπίπτει στην έννοια του φορολογικού, επαγγελματικού και επιχειρησιακού απορρήτου διότι πρόκειται, για πληροφορία στην οποία έχει πρόσβαση κάθε ενδιαφερόμενος. Το αυτό ισχύει και για το μέρος της ενίσχυσης που συμψηφίστηκε. Ειδικότερα στην αιτιολογική σκέψη 28 της απόφαση ανάκτησης της ΕΕ με τίτλο «*ΑΠΟΦΑΣΗ (ΕΕ) 2020/394 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 7ης Οκτωβρίου 2019*» αναγράφεται ότι: « *Ειδικότερα η βιομηχανία Σ.... Ε..... και οι θυγατρικές της έλαβαν επιδότηση επιτοκίου ύψους*

⁴² Γνωμ ΝΣΚ(ΑΤΟΜΙΚΗ) 133/2020

⁴³ Γν.ΝΣΚ 183/2020,Γν.ΝΣΚ Ατομική 187/2017

8.293.527,92 EUR και καμία εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου δεν χορηγήθηκε στην εν λόγω επιχείρηση». Σχετικά στη σκέψη 20 της Διάταξης του Προέδρου του Πρώτου Τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου, η οποία εκδόθηκε κατόπιν αιτήματος εμπιστευτικής μεταχείρισης που κατέθεσε η εταιρεία «Σ..... Ε.... ΑΕ», όσον αφορά ορισμένα στοιχεία τα οποία περιλαμβάνονταν στο δικόγραφο της προσφυγής, αναγράφεται ότι: «μιας οικονομικής φύσης πληροφορία η οποία, δεδομένου ότι περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 28 της προσβαλλομένης αποφάσεως, όπως έχει δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι διαθέσιμη στο ευρύ κοινό. Ως εκ τούτου τα στοιχεία αυτά δεν είναι δυνατόν να θεωρηθούν ως εμπιστευτικά, με συνέπεια τοαίτημα εμπιστευτικής μεταχείρισης να πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του».

40. Το οικονομικό στοιχείο της οφειλής της επιχείρησης που αντιστοιχεί στην παράνομη κρατική ενίσχυση που συμψηφίστηκε δεν εμπίπτει α) στην έννοια του φορολογικού απορρήτου διότι, εν προκειμένω, από το διδόμενο ιστορικό δεν προκύπτει ότι το ποσό αυτό έχει περιέλθει στη φορολογική διοίκηση ως εκ τούτου υφίσταται υποχρέωση εχεμύθειας φορολογικού οργάνου β) Στην έννοια του επιχειρησιακού και εμπορικού απορρήτου διότι δεν σχετίζεται με τις μεθόδους οργάνωσης της επιχείρησης, ούτε αφορά επιχειρηματικές ή τεχνολογικές πληροφορίες που δεν είναι γνωστές στο ευρύ κοινό ή σε εμπειρογνώμονες του σχετικού τομέα, επιπλέον δεν έχει εμπορική αξία που να απορρέει από τον απόρρητο χαρακτήρα του και δεν έχει υποβληθεί από τον κύριο της επιχείρησης σε μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία του απόρρητου.

Απάντηση

41. Με βάση τα προεκτεθέντα στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α' Τμήμα) γνωμοδοτεί, ομόφωνα, ως εξής:

Επί του πρώτου σκέλους του ερωτήματος: Η Διοίκηση οφείλει να χορηγήσει στην αιτούσα εταιρεία απόσπασμα του αιτουμένου εγγράφου που αφορά την εταιρεία «Σ.... Ε.... ΑΕ» διότι ως ανταγωνίστρια εταιρεία, έχει προφανές εύλογο ενδιαφέρον. Ως προς τις λοιπές επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στο ανωτέρω

έγγραφο, η Διοίκηση υποχρεούται να μην επιτρέψει την πρόσβαση διότι, ως προς αυτές, η αιτούσα δεν έχει την ιδιότητα του τρίτου -«ενδιαφερόμενου μέρους» και ως εκ τούτου στερείται ευλόγου ενδιαφέροντος.

Επί του δεύτερου σκέλους του ερωτήματος: Για την νομιμοποίηση του δικηγόρου ενώπιον των διοικητικών αρχών/υπηρεσιών, αρκεί, είτε η υπογραφή με τη σφραγίδα του δικηγόρου επί των αιτήσεων ή των διοικητικών προσφυγών, που συντάσσονται και κατατίθενται αρμοδίως για λογαριασμό του εντολέα του και υπό την ιδιότητα του πληρεξουσίου του τελευταίου, είτε σε περίπτωση προσωπικής επαφής με τις ως άνω αρχές, για την παρακολούθηση διοικητικής υπόθεσης, η επίδειξη της επαγγελματικής του ταυτότητας από την οποία προκύπτουν το ονοματεπώνυμο και ο αριθμός μητρώου του δικηγορικού συλλόγου στον οποίο ανήκει, καθώς και η προφορική ή γραπτή δήλωσή του ότι είναι πληρεξούσιος του συγκεκριμένου εντολέα που αφορά η υπόθεση.

Επί του τρίτου σκέλους του ερωτήματος:-

α. Τα νομικά πρόσωπα δεν υπάγονται στις διατάξεις της νομοθεσίας περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων και ως εκ τούτου δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης της νομοθεσίας αυτής σε σχέση με την ανώνυμη εταιρεία του ερωτήματος.

β. το ΑΦΜ της ανώνυμης εταιρείας δεν αποτελεί απόρρητο φορολογικό στοιχείο διότι, δυνάμει ρητής διάταξης νόμου και συγκεκριμένα του άρθρου 33 του ν.4919/2022, το στοιχείο αυτό καταχωρείται και δημοσιεύεται στο Γ.Ε.Μ.Η με αποτέλεσμα κάθε ενδιαφερόμενος να έχει δυνατότητα πρόσβασης στο στοιχείο αυτό και

γ) το οικονομικό στοιχείο της οφειλής της επιχείρησης που αντιστοιχεί στο ποσό της κρατικής ενίσχυσης που συμψηφίστηκε δεν εμπίπτει:

i) ούτε στην έννοια του φορολογικού απορρήτου διότι, εν προκειμένω, από το διδόμενο ιστορικό δεν προκύπτει ότι το ποσό αυτό έχει περιέλθει στη φορολογική διοίκηση και ως εκ τούτου δεν υφίσταται υποχρέωση εχεμύθειας φορολογικού οργάνου,

ii) ούτε στην έννοια του επιχειρηματικού απορρήτου διότι δεν σχετίζεται με τις μεθόδους οργάνωσης της επιχείρησης, ούτε αφορά επιχειρηματικές ή

τεχνολογικές πληροφορίες που δεν είναι γνωστές στο ευρύ κοινό ή σε εμπειρογνώμονες του σχετικού τομέα, οι οποίες, κατά την βούληση του κυρίου της επιχείρησης, πρέπει να παραμείνουν μυστικές, λόγω της ύπαρξης δικαιολογημένου οικονομικού συμφέροντος προς τήρηση της μυστικότητας, επιπλέον δεν έχει εμπορική αξία που να απορρέει από τον απόρρητο χαρακτήρα του και δεν έχει υποβληθεί από τον κύριο της επιχείρησης σε μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία του απόρρητου.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 24 Νοεμβρίου 2023

Η Πρόεδρος

Η Εισηγήτρια

Στυλιανή Χαριτάκη
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Ουρανία Δ. Μενδρινού
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ

